

Xoliqova Xumora Jahongir qizi

Farg'ona davlat universiteti Chet tillari fakulteti

Filologiya va tillarni o'qitish: ingliz tili yo'nalishi

3- bosqich 21.93-guruh talabasi xumoraxoliqova0499@gmail.com

Annotatsiya: Chet tilini ikkinchi til sifatida o'rganish juda oson emas. Agar siz til o'rganiladigan mamlakatdan tashqarida til o'rganayotgan bo'lsangiz, albatta siz muayyan turdagi muammolarga duch kelishingiz mumkin. Ushbu muammolar yangi tilni o'zlashtirishga to'sqinlik qilishi mumkin, ammo o'quvchi yangi tilni o'rganishga tayyor holatda bo'ladi. Bu muammolarni qanday hal qilish mumkin? Bu savolga javob berish uchun olimlar asosiy dilemmalarni aniqladilar va sabablarini tushuntirishga harakat qilishdi.

Kalit so'zlar: Chet tili, ishga joylashish ko'nikmalari, muloqot qobiliyatlari, ko'p tillilik muammolari

Kirish

Hech ikkilanmasdan aytishimiz mumkin, to'siqlar kundalik hayotda topish mumkin. Aslida, bu juda ajralib turadigan holatlar, ammo asosiylarini aytish mumkinki, biz barmoqlarimiz bilan hisoblashimiz mumkin. Ko'p hollarda nutq buzilishlari shaxsning gapirish qobiliyatiga aralashadi.

Ta'lim tizimlari shaxsni siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy munosabatlarda faol ishtirok etishga o'rgatish mas'uliyatini o'z zimmasiga oladi. Malaka olishning ahamiyati dunyo bo'ylab ko'plab ilmiy maqolalar va hisobotlarda ingliz tiliga urg'u berilgan.

Ingliz tilini o'rgatish/o'rganish kabi xorijiy til umuman rivojlanayotgan mamlakatlarda qiyin vazifadir. Masalan, eshitish, nutq, til rivojlanishi va ravonlik bilan bog'liq muammolar mavjud. Vaholanki, eng keng tarqalgan kasallik - bu artikulyatsiya va ovozni o'z ichiga olgan nutqning buzilishi. bu holda, artikulyatsiya nutqning tovushlar, fonologiya va bo'g'inlar kabi ko'plab jihatlarini o'z ichiga oladi.

Chet tilini o'rganuvchilar o'z tillarini ichki va tashqi tomondan rivojlantirish uchun ba'zi bir tushunmovchiliklarga ega bo'lishi mumkin. Buni bartaraf etish uchun o'qituvchilar bilimi boshqalardan kam bo'lgan har bir o'quvchi bilan alohida ishlashlari kerak. Ingliz tili kurslarida, ayniqsa davlat maktablarida o'qiyotgan talabalar uzoq vaqt davomida o'qish, tinglash, yozish va gapirish bo'yicha maqsadli darajada muhim ko'nikmalarga ega emaslar. Bizning ta'lim tizimimiz ingliz tilini o'rgatishda muvaffaqiyat qozonmayotgani keng tarqalgan.

Cheklangan o'quv muhitlari ob-havo haqida emas, balki sinflarda mebel mavjudligi, yangi til o'rganilayotgan binoning joylashuvi. Shunga qaramay, hammasi Ingliz tilini o'rganishda o'rganishga ta'sir ko'rsatadigan omillar, sinfdan tashqarida sodir bo'layotgan narsalar eng muhimi. Ko'pgina hollarda, o'quvchilar nazorat ostida bo'lganlarida sinfdan ingliz tilida to'g'ri gapirishga

harakat qilishadi. Bundan tashqari, talabalar har doim ham atrofdagi odamlarning ingliz tilida to'g'ri gapirayotganini eshitmaydilar. Natijada, to'g'ri ingliz tilini o'rganish qiyinlashadi.

Ta'lim tizimidagi muammolar Ingliz tilini o'rgatish doimo qiyin vazifa va bu butun mamlakat bo'ylab sa'y-harakatlarni talab qiladi; demak, ilmiy rejani talab qiladigan chet tilini o'qitishning milliy tizimiga ega bo'lish juda muhimdir. Ingliz tili kurslari sonini ko'paytirish, ingliz tili kurslarini oldingi sinflarda boshlash kabi ta'lim tizimlaridagi sezilarli o'zgarishlarga qaramay, ISiK Turkiya ta'lim tizimi uchun boshlanganida ilmiy rejalashtirishning etishmasligi bo'lsa, ular kutilgan oqibatlariga olib kelmaydi.

Ushbu vazifani bajarish talabalarning yutuqlarini tekshirish tizimi bo'lib, bu oliy ta'lim kontekstida ko'tarilish uchun muhim qadamdir. Ushbu test tizimi tufayli, odatda hukumat siyosati bo'yicha ba'zi qadamlar qo'yilgan bo'lsa-da o'qitishni himoya qilish kommunikativ jihatdan, ular ko'pincha grammatika va lug'atga e'tibor qaratadigan o'quv muhitidagi haqiqiy taxminlar va amaliyotlarga mos kelmaydi. Bir tomondan, Kunnan (2005) ta'kidlaganidek, "kamroq sinov bilan testga o'rgatish" tendentsiyasi mavjud. Ushbu yuvish effekti boshqa ta'lim kontekstlari kabi oliy ta'lim kontekstida ham salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Malakasiz o'qituvchilar bu boshqalar orasida eng muhim va e'tibordan chetda qoladigan muammodir. Bu muammoni hal qilishni shunchalik qiyinlashtiradigan narsa shundaki, ko'pchilik jamoalar ingliz tilini o'rganayotganligi sababli ular kim yaxshi o'qituvchi va kim emasligini aniqlay olmaydilar.

O'qituvchi nima desa, to'g'ri yoki noto'g'ri bo'lsa, o'quvchi tomonidan to'g'ri deb qabul qilinadi. Bu o'quvchilar orasida katta chalkashliklarga olib kelishi mumkin, chunki turli o'qituvchilar ularga har xil narsalarni aytadilar. Ushbu muammoning asosiy sabablaridan biri - o'qituvchilarning qiyinchiliklari o'z ona tillaridan tarjima qilishlari kerak. Masalan, ba'zi so'zlarni turli o'qituvchilar tiliga qarab har xil talaffuz qilishlari mumkin. Ta'lim jarayonini amalga oshirish uchun asosan o'qituvchi javobgardir. Yaxshi malakali ingliz tili o'qituvchilari bo'lmasa, ta'limga sarmoya kiritilishi ingliz tilidagi ta'lim sifatini yaxshilay olmaydi. O'qituvchilar sifati motivatsiya, moliyalashtirish va sinflar soni kabi boshqa omillardan ustun turadi va malakali o'qituvchilar o'rganish uchun eng yaxshi muhitni yaratishi mumkin. Ko'pgina rivojlanayotgan mamlakatlar uchun muhim muammo bo'lgan sifatli ta'lim olish uchun o'qitish qobiliyatiga ega malakali o'qituvchilar bo'lishi kerak.

O'qituvchilar uchun mumkin bo'lgan qiyinchilik ular talab qiladigan ingliz tili darajasi bilan bog'liq. Ular doimo o'z bilimlarini yangilab turishlari va o'zlarini jihozlashlari kerak jamiyatdagi yutuqlar va umuman olganda va ta'lim muhitida texnologiyadan foydalanish. Boshqa tomondan, chet tili o'qituvchilarining past darajadagi bilim darajasi yoki ularning o'z qobiliyatiga ishonchi yo'qligi adabiyotlarda doimiy ravishda aniqlanadi.

O'qituvchilar bilan bog'liq muammolar malaka oshirishdan oldingi va malaka oshirish yordamida hal qilingan ko'rinadi, ammo Tutunis (2012) ta'kidlaganidek, ta'lim tizimining sifati bilan bog'liq muammolar mavjud. Chunonchi, chaqiruv gacha tayyorgarlikdagi muammolardan biri o'quv dasturlari sifati bilan bog'liq bo'lib, u dala o'rganmasdan va faqat ekspert nuqtai nazaridan ishlab chiqilgan. Malaka oshirish bilan bog'liq bir xil muammo shundaki, u chet ellik mutaxassislar guruhi tomonidan rejalashtirilgan bo'lib, bu muammoni hayotga tatbiq etish davom etmoqda.

O'quvchilar o'qituvchiga haddan tashqari qaram bo'lib qolishadi. Har qanday narsani o'rganishning bir qismi muammolarni o'zingiz hal qilishni tushunishni anglatadi. Talaba o'zi duch

kelgan har bir kichik muammo bilan o'qituvchiga borar ekan, talabalar hech qachon tilni mustaqil o'rgana olmaydi. Agar o'quvchilar o'zlari nimadir aytishni va qilishni o'zlari tushunmasliklarini yoki bilmasliklarini ta'kidlasalar, ular nositiv fikr-mulohazalar va rag'batlantirish orqali haqiqatan ham qila olishlariga ishonch hosil qilishlari kerak.

Tilsiz bugungi dunyo butunlay boshqacha bo'lar edi. G'or odamlaridan tortib, Misrda ierogliflardan foydalanishgacha, qadimgi inglizchagacha, bugungi kunda dunyo bo'ylab so'zlashuvchi 6500 dan ortiq tillargacha, insoniyat tilda erishgan yutuqlari ajoyib va ilhomlantiruvchi. Bir nechta tillarda gapirish, o'qish, yozish va tushunish qobiliyati ham hayratlanarli va hayotdagi erkinliklarni kengaytiradi, ayniqsa yoshlar uchun. O'rta maktab o'quvchilari bitiruv uchun kamida ikki yil chet tili kursini o'tashlari kerak, chunki ko'plab so'nggi tadqiqotlar buni qilishning afzalliklarini tasdiqlaydi.

O'rta maktabda chet tilini o'rgangan o'quvchilar o'zlarini isbotladilar ko'proq tarkibni ko'rsatish. O'rta maktabni bitirish uchun ikki yillik chet tilini o'rganish talab qilinsa, talabalar kollejga o'qishga kirishganda katta foyda keltiradi. Agar barcha kollej talabalarini ikki tilda bo'lishsa, qabul darajasi, muvaffaqiyatga erishish qobiliyati va bitiruv darajasi tez rivojlanadi. Ba'zi talabalar o'rta maktabda chet tili darsini o'qishni tugatgandan so'ng ularga foyda keltirmasligini ta'kidlaydilar, chunki ular ko'p tilli bo'lish muhim bo'lmagan mutaxassislik bo'yicha o'qishni rejalashtirmoqda. Bu tuyulishi mumkin

Kosmetologiya yoki psixologiya kabi ba'zi mutaxassisliklar hech qachon chet tilidan foydalanmasligi yoki chet tilini qo'shimcha o'rganishni talab qilmasligi mumkin. Biroq, tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, chet tilini o'rganish nafaqat tildan ko'ra ko'proq qobiliyatlarni rivojlantiradi. O'rta maktabda chet tili darsini o'tayotgan o'quvchilarda yodlash, tanqidiy fikrlash va talqin qilish qobiliyatlari nihoyatda yaxshilanadi. Talabalar keyinchalik ushbu ko'nikmalardan boshqa sohalarda akademik ko'rsatkichlarni yaxshilash, kollejning umumiy muvaffaqiyatini yaxshilash uchun foydalanishlari mumkin. Globallashuv korporativ dunyoga yaqinda etib keldi va shunday tuyuldi

Xulosa

Va nihoyat, ikkinchi til sifatida ingliz tilini o'rganuvchi duch keladigan muammolarning eng keng tarqalgan sababi birinchi kundanoq duchor bo'lgan birinchi til yoki ona tilining o'ziga xos tuzilishining mavjudligi. Yuqorida tilga olingan muammolar boshqa muammolardan bir nechta, ammo bular talabalar duch keladigan asosiy muammolardir. Bu holatda o'qituvchi uchun eng qiyin narsa ingliz tili grammatikasining yangi tuzilishini yaratish va ona tilining mavjud til tuzilishini buzmaslikka harakat qilishdir. Talaba tillardan bema'lol foydalana olishi kerak. Chet el bilimlarini o'zlashtirmoqchi bo'lgan o'quvchilar uchun ingliz tilini yaxshilash uchun bir qator qadamlar qo'yilishi mumkin. Misol uchun, ular ishonchli ingliz tili o'qituvchisi tomonidan tavsiya etilgan to'g'ri materiallardan foydalanishga ishonch hosil qilish uchun yordamchi ehtiyot bo'lislari kerak va ular audio olishlari kerak.

materiallar, shuning uchun u g'alati so'zlarning aniq va to'g'ri talaffuzini eshitishi mumkin.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Oqtash, T. (2005). Kommunikativ chet tilini o'qitish bo'yicha kompetentsiya. Til va tilshunoslik jurnali. Men(!) 89

ILM FAN XABARNOMASI

Ilmiy elektron jurnali

2. Darancik, Y. (2008) Ikkinchi til o'qitishda adabiy matnlar bilan muqobil usullarni amalga oshirish.
3. Ehrman, M., Leaver, B. Individual farqlarning qisqacha sharhi ikkinchi til o'rganish. Tizim Elsevier Ltd 31, 313-330.
4. [https://doi.org/10.1016/s0346-251x\(03\)00045-9](https://doi.org/10.1016/s0346-251x(03)00045-9)
5. Hamamchi, Z. (2013). Chet tilidan metodika ekspertizasi.